

Kaj Munk og barndommens plads i forfatterskabet

På fødeøen Lolland modtog digteren Kaj Munk indtryk, som han tærede på resten af livet. Søren Daugbjerg har skrevet en grundig bog om emnet

bog

Søren Daugbjerg:
Kaj Munk og
Lolland.
Mennesker Munk
mødte. 272 sider.
250 kroner.
Aalborg
Universitetsforlag.

Forfatteren Søren Daugbjerg fastslår i indledningen til denne nye bog, at Kaj Munk i sin lollandske opvækst modtog indtryk, som han tærede på resten af livet. Dette understreger han yderligere med en oplysning om, at over halvdelen af hans erindringer, ”Foraaret saa sagte kommer” (1942), handler om fødeøen.

Den opgave at konkretisere Munks forhold til Lolland har Daugbjerg løst med stor grundighed. Et væld af navne nævnes. Og han har haft gode grunde til at medtage stamtavler for flere familier til støtte for læsernes i høj grad udfordrede orienteringsevne.

En del passager er ikke uden flimmer. Grundigheden har sin pris. Og så hører vi ifølge Daugbjerg endda blot om en del af det persongalleri, der omgav Munk på Lolland: familie, venner, skolekammerater og naboer – personer, som han bevarede forbindelsen med lige til sin død.

Karakteren af de forskellige relationer har Daugbjerg fundet vidnesbyrd om hos private og i arkiver: breve, digte og sange, hvoraf en stor del angiveligt ikke tidligere har været offentliggjort. Det er et materiale, der bekræfter og føjer nuancer til det i forvejen kendte billede af Munk.

Meget levende træder han frem for læseren i en række penneprøver – salmer og kærlighedsdigte – hvor han synes at være meget ældre end den dreng og unge mand, som man forbløffes over, at han var.

Nogle hentydninger giver Daugbjerg til forfatterskabet. Men det er ikke hovedsagen. Først og fremmest er det en bog om mennesket Kaj Munk. Sådan en udgivelse kan næsten ikke blive kedelig eller på anden måde ligegyldig. Og det er den foreliggende da heller ikke.

Den slutter med at blive meget brugsorienteret,

Først og fremmest er det en bog om mennesket Kaj Munk. Sådan en udgivelse kan næsten ikke blive kedelig eller på anden måde ligegyldig. Og det er den foreliggende da heller ikke.

blandt andet med oplysninger om litteratur af og om Kaj Munk med tilknytning til Lolland. Dertil et omfattende billedmateriale, gamle fotos, men også nye, der næsten alle er taget af forfatteren.

Omslaget er en hilsen til Munks sang om den blå anemone. De fem fuldt udfoldede eksemplarer, der – sammen med et sjette, der er på vej – strækker sig op mod beskueren og er netop så ”sejrsæle”, ukuelige og sikre som den ene, der hyldes i teksten. Anemonerne er samlede på et træsnit, som grafiker Ingemann Andersen har skåret specielt til denne bog.

Mest givende er ”Kaj Munk og Lolland” i de afsnit, hvor vi kommer ind på livet af nogle af personerne bag de mange navne, hvad vi ikke mindst gør ved omtalen af Munks plejeforældre, Marie og Peter Munk, og af hans lærer på Vejleby Skole, Martinus Wested.

Hvad de første angår, havde Munk det tætteste forhold til moderen. Men i den nænsomme tale, han holdt ved middagen i forbindelse med faderens begravelse i januar 1939, forsøgte han – med

Daugbjergs formulering – ”at rehabilitere forholdet” til ham, blandt andet med ordene om, at ”det var Fars gode Hjerte, der fik det ordnet saaledes, at de tog det lille Barn til sig”.

Da Daugbjerg i 2003 udsendte bogen ”Martinus Wested – En landsbylærer”, anså han venskabet mellem Kaj Munk og læreren for at have været uden mislyde. Westeds breve til Munk – de blev først tilgængelige, efter at Kaj Munk Forskningscentret i Aalborg overtog Kaj Munks arkiv – afslører imidlertid en alvorlig krise i forholdet, forårsaget af at ”den nævenyttige unge studerende”, Munk, bebrejdede den dobbelt så gamle lærer, at han efter sin første hustrus tidlige død i august 1917 havde giftet sig for hurtigt igen.

Studenten antydede, at Wested med sit ægteskab måske var ”kommet lidt væk fra den vej, forsynet havde bestemt for ham”. Wested, der havde haft stor betydning for Munk, blev forståeligt nok stærkt fortørnet over den unge mands indblanding og skrev ”med den største Bedrøvelse og Pinsel” til ham, at forholdet mellem dem næppe igen kunne blive som før.

Knap et års tid senere kom det dog til en forsoning. I forløbet, der endvidere omfatter et 12 sider langt brev fra Munk til Wested, skrevet kort efter at denne var blevet enkemand, finder Søren Daugbjerg flere paralleller til Munks skuespil ”Ordet”.

Wested var grundtvigianer ligesom en anden personlighed af stor betydning for Kaj Munk, nemlig præsten Oscar Geismar, som til Westeds fortrydelse lod en artikel efterlade det indtryk, at han var den unge Kaj Munks eneste mentor.

Luften mellem de to herrer var kold fra 1928 til 1943, men blev varm igen, da de mødtes efter en gudstjeneste, hvor Geismar havde prædikeret. Wested blev endda inviteret til frokost dagen efter og samtidig stillet ”en dansk Dram” i udsigt.

Hvem af de to, der havde størst betydning for Munk, skal jeg ikke kunne sige. Men jeg tør sige, at ingen af dem gjorde ham til grundtvigianer.

CLAUS GRYMER

grymer@k.dk